

Karta pracy do lekcji języka polskiego według rozkładu materiału do klasy 7 szkoły podstawowej (Wydawnictwo GWO, seria *Między nami*).

Temat: Słowotwórstwo. Podstawowe pojęcia.

NACOBIEZU:

1. **Wiem i wyjaśniam czym rodzina wyrazów, wyraz podstawowy, wyraz pochodny, parafraza słowotwórcza, podstawa słowotwórcza, formant.**
2. **Potrafię wykonywać ćwiczenia słowotwórcze.**

Zapamiętaj!

WYRAZ PODSTAWOWY A WYRAZ POCHODNY		
wyraz podstawowy	formant	wyraz pochodny
<i>młyn</i> <i>aktor</i> <i>pole</i>	-arz -ka -ny	<i>młyn-arz</i> <i>aktor-ka</i> <i>pol-ny</i>
Wyraz podstawowy to taki wyraz, od którego utworzono wyraz pochodny.	Formant jest częścią słowotwórczą, która dodana do tematu słowotwórczego wyrazu podstawowego tworzy wyraz pochodny. Na przykład od wyrazu podstawowego <i>góra</i> możemy, dodając formanty: -al, -ka, -ny, -ski , utworzyć wyrazy pochodne: <i>góral, górka, górny, górski</i> .	Wyraz pochodny składa się z podstawy słowotwórczej i formantu. Podstawą słowotwórczą (inaczej tematem słowotwórczym) jest część wyrazu pozostała po oddzieleniu formantu.

Parafraza słowotwórcza wyrazu pochodnego – taki opis znaczenia wyrazu, w którego wyjaśnieniu jest zawarty wyraz podstawowy, np. *ogródek* to *niewielki ogród*, *ogrodowy* to *związany z ogrodem*. Wyrazem podstawowym dla słów *ogródek*, *ogrodowy* jest wyraz *ogród*.

Uwaga. Parafraza słowotwórcza w odróżnieniu od definicji słownikowej odnosi się do słowotwórczego znaczenia wyrazu, które często bywa inne niż podają słowniki.

dziennikarz

parafraza słowotwórcza:
mężczyzna pracujący w dzienniku

definicja słownikowa: osoba zajmująca się zbieraniem, przygotowywaniem i prezentowaniem materiałów w środkach masowego przekazu

Aby dokonać analizy słowotwórczej wyrazów pochodnych, należy **sprowadzić je do mianownika liczby pojedynczej** (rzeczowniki, przymiotniki, zaimki, liczebniki) lub **bezokolicznika** (czasowniki).

Uwaga. Przymiotniki, zaimki i liczebniki analizujemy w rodzaju męskim.

Żeby dokonać **analizy słotwórczej**, należy:

- podać mianownik lub bezokolicznik analizowanego wyrazu,
- utworzyć jego parafrazę słotwórczą,
- dopisać wyraz podstawowy do analizowanego wyrazu,
- oddzielić podstawę słotwórczą od formantu,
- wskazać ewentualne oboczności podstawy słotwórczej.

Uwaga. Analizie słotwórczej podlegają tylko wyrazy o złożonej budowie słotwórczej.

wyraz pochodny	parafraza słotwórcza	wyraz podstawowy	podstawa słotwórcza	formant	oboczności
<i>główka</i>	<i>mała głowa</i>	<i>głowa</i>	<i>głów-</i>	<i>-ka</i>	<i>o : ó</i>

W podstawie słotwórczej wyrazu pochodnego może nastąpić wymiana głosek w stosunku do wyrazu podstawowego (**oboczność**), np.

samochód → *samocho**d**zik* (oboczność *ó : o*, *d : dź*)

1. Dokonaj analizy słotwórczej wyrazów:

główka.....

czytelny.....

odbiorca.....

twórca.....

przepisać.....

2. Dopisz parafrazę słotwórczą i wyraz podstawowy.

Wyraz pochodny	Parafraza słotwórcza	Wyraz podstawowy
egipski		
podziw		
trwanie		
podobieństwo		

Opracowaną kartę pracy uczniowie ZSS Nr 78 mogą odesłać na adres:
j.gluchowska@zss78.warszawa.pl